

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
VALSTYBĖS GARANTUOJAMOS TEISINĖS PAGALBOS
Į S T A T Y M A S**

2000 m. kovo 28 d. Nr. VIII-1591
Vilnius

**PIRMASIS SKIRSNIS
BENDROSIOS NUOSTATOS**

1 straipsnis. Įstatymo paskirtis

Šis įstatymas nustato valstybės garantuojamą teisinę pagalbą Lietuvos Respublikos piliečiams, taip pat Lietuvoje nuolat gyvenantiems užsienio piliečiams ir asmenims be pilietybės, jeigu kitaip nenumatyta Lietuvos Respublikos įstatymuose ar tarptautinėse sutartyse, dėl turinės padėties negalintiems tinkamai ginti savo teisių ir įstatymų saugomų interesų.

2 straipsnis. Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos rūšys

Pagal šį įstatymą teikiama:

- 1) pirminė teisinė pagalba;
- 2) valstybinė teisinė pagalba;
- 3) viešųjų įstaigų teisinė pagalba.

3 straipsnis. Pagrindinės šio įstatymo sąvokos

1. **Valstybės garantuojama teisinė pagalba** – šio įstatymo nustatyta tvarka teikiama teisinė informacija, teisės konsultacijos, gynyba ir atstovavimas bylų procese.

2. **Pirminė teisinė pagalba** – vietos savivaldos vykdomųjų institucijų garantuojama teisinė informacija ir teisės konsultacijos.

3. **Valstybinė teisinė pagalba** – valstybės garantuojama gynyba ir atstovavimas bylų procese.

4. **Viešųjų įstaigų teisinė pagalba** – viešųjų įstaigų nustatyta ir su Teisingumo ministerija suderinta tvarka teikiama teisinė informacija, teisės konsultacijos ir atstovavimas bylų procese įstatymų numatytais atvejais.

5. **Teisinė informacija** – informacija apie teisės sistemą, įstatymus ir kitus norminius teisės aktus, teisinės pagalbos teikimą.

6. **Teisinė konsultacija** – patarimai teisės klausimais ir teisinių dokumentų rengimas.

7. **Gynyba ir atstovavimas bylų procese** – įstatymų reglamentuojama procesinė veikla ginant įtariamojo, kaltinamojo, teisiamojo, nuteistojo ar atstovaujamojo teises ir interesus baudžiamosiose, civilinėse ir administracinėse bylose.

4 straipsnis. Asmenys, turintys teisę gauti valstybės garantuojamą teisinę pagalbą

1. Valstybės garantuojamą teisinę pagalbą turi teisę gauti:

- 1) asmenys, kurių turtas ir metinės pajamos atitinka Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatytus turto ir pajamų lygius teisei pagalbai gauti pagal šį įstatymą;
- 2) kiti asmenys Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse numatytais atvejais.

2. Valstybės garantuojama teisinė pagalba neteikiama asmenims, turintiems teisę į teismo išlaidų draudimo išmokas.

5 straipsnis. Dokumentai, įrodantys asmenų teisę gauti valstybės garantuojamą teisinę pagalbą

1. Asmenų, nurodytų šio įstatymo 4 straipsnyje, teisę gauti valstybės garantuojamą teisinę pagalbą įrodantys dokumentai yra:

1) turto ir pajamų deklaracijos, užpildytos prieš kreipiantis valstybės garantuojamos teisinės pagalbos. Tais atvejais, kai valstybės garantuojamos teisinės pagalbos teikimas trunka ilgiau kaip vienerius metus, turto ir pajamų deklaracijos pateikiamos kiekvienais metais;

2) pažymos, patvirtinančios, kad asmuo gauna socialinę pašalpą arba yra valstybės išlaikomas stacionarioje globos įstaigoje;

3) kiti rašytiniai įrodymai.

2. Teikiant valstybinę teisinę pagalbą, kvotėjas, tardytojas, prokuroras, teisėjas ar teismas turi teisę pareikalauti papildomų rašytinių įrodymų apie asmens, kuriam teikiama valstybinė teisinė pagalba, ir jo šeimos narių turtinę padėtį.

6 straipsnis. Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos išlaidos

1. Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos išlaidos, atsižvelgiant į asmenų turto ir pajamų lygį, apmokamos:

1) pirmasis lygis – 100 procentų;

2) antrasis lygis – 95 procentais;

3) trečiasis lygis – 80 procentų;

4) ketvirtasis lygis – 65 procentais;

5) penktasis lygis – 50 procentų.

2. Jei pasikeičia asmens turto ir pajamų lygis valstybės garantuojamai teisinei pagalbai gauti jos teikimo metu, atitinkamai jam keičiama ir valstybės garantuojamos teisinės pagalbos išlaidų dalis.

3. Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos išlaidų maksimalų dydį nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybė.

7 straipsnis. Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos nutraukimas ir pasibaigimas

1. Valstybės garantuojama teisinė pagalba nutraukiama, jei:

1) paaiškėja, kad asmuo, kuriam teikiama valstybės garantuojama teisinė pagalba, neturi teisės į šią pagalbą;

2) asmuo nesumoka į valstybės biudžetą jam priklausančios užmokesčio už valstybinės teisinės pagalbos teikimą dalies;

3) asmuo sąmoningai pateikia neteisingą informaciją apie ginčo ar bylos esmę, savo turtą ar pajamas.

2. Valstybės garantuojama teisinė pagalba pasibaigia, jei:

1) pasikeičia asmens, kuriam teikiama valstybės garantuojama teisinė pagalba, turto ir pajamų lygis ir jis nebeturi teisės į valstybės garantuojamos teisinės pagalbos išlaidų dalies apmokėjimą;

2) nepateikiami dokumentai, įrodantys asmens teisę gauti valstybės garantuojamą teisinę pagalbą;

3) teismas nusprendžia, kad teikti asmeniui valstybės garantuojamą teisinę pagalbą yra netikslinga, asmens teisės ar įstatymo saugomi interesai aiškiai nėra pažeisti ir gynyba ar atstovavimas bylų procese yra neperspektyvus.

3. Sprendimą nutraukti valstybinę teisinę pagalbą priima:

1) baudžiamosios bylos iškėlimo teisėtumą kontroliuojantis prokuroras, kai valstybinė teisinė pagalba buvo teikiama pagal kvotėjo ar tardytojo sprendimą, jei kaltinamasis neatiduotas teismui;

2) pareigūnas ar institucija, kurių žinioje yra byla, kai valstybinė teisinė pagalba buvo teikiama pagal prokuroro, teisėjo ar teismo sprendimą.

4. Nutraukus valstybės garantuojamą teisinę pagalbą, šios teisinės pagalbos išlaidos įstatymų nustatyta tvarka išieškomos iš asmens, kuriam buvo teikiama valstybės garantuojama teisinė pagalba.

ANTRASIS SKIRSNIS PIRMINĖ TEISINĖ PAGALBA

8 straipsnis. Subjektai, teikiantys pirminę teisinę pagalbą

Pirminę teisinę pagalbą teikia advokatai ir advokatų padėjėjai.

9 straipsnis. Asmenys, turintys teisę gauti pirminę teisinę pagalbą

Teisę gauti pirminę teisinę pagalbą pagal šį įstatymą turi asmenys, kurių metinės pajamos ir turtas atitinka turto ir pajamų pirmąjį lygį.

10 straipsnis. Siuntimas pirminei teisinei pagalbai gauti

1. Vietos savivaldos vykdomoji institucija jos teritorijoje gyvenantiems asmenims teikia informaciją ir išduoda siuntimus pirminei teisinei pagalbai gauti iš advokato ar advokato padėjėjo.

2. Vietos savivaldos vykdomosios institucijos siuntimas išduodamas vienos valandos trukmės pirminei teisinei pagalbai gauti.

3. Vietos savivaldos vykdomųjų institucijų siuntimai pirminei teisinei pagalbai gauti išduodami ir įtraukiami į apskaitą Lietuvos Respublikos Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka.

4. Vietos savivaldos vykdomosios institucijos atsisakymas išduoti siuntimą pirminei teisinei pagalbai gauti skundžiamas įstatymų nustatyta tvarka.

11 straipsnis. Pirminės teisinės pagalbos teikimas

1. Advokatai ir advokatų padėjėjai pirminę teisinę pagalbą teikia pagal vietos savivaldos vykdomųjų institucijų išduotus siuntimus pirminei teisinei pagalbai gauti.

2. Advokatų, advokatų padėjėjų ir vietos savivaldos vykdomųjų institucijų pirminės teisinės pagalbos teikimo ir apmokėjimo sąlygos nustatomos advokatų ir vietos savivaldos vykdomųjų institucijų sudaromose pirminės teisinės pagalbos teikimo sutartyse. Tipinę sutarties formą tvirtina teisingumo ministras.

12 straipsnis. Pirminės teisinės pagalbos finansavimas

1. Pirminė teisinė pagalba finansuojama iš savivaldybių biudžetų lėšų.

2. Advokato ir advokato padėjėjo, teikiančių pirminę teisinę pagalbą pagal vietos savivaldos vykdomosios institucijos siuntimą, darbo apmokėjimo dydis ir tvarka nustatoma šio įstatymo 11 straipsnio 2 dalyje nurodytose sutartyse, atsižvelgiant į teisingumo ministro ir Lietuvos advokatų tarybos patvirtintas rekomendacijas dėl užmokesčio už teikiamas teises paslaugas dydžio ir apskaičiavimo tvarkos.

TREČIASIS SKIRSNIS VALSTYBINĖ TEISINĖ PAGALBA

13 straipsnis. Valstybinę teisinę pagalbą teikiantys subjektai

1. Valstybinę teisinę pagalbą teikia advokatai pagal kvotėjo, tardytojo, prokuroro, teisėjo ar teismo paskyrimą. Įstatymų numatytais atvejais ir tvarka valstybinę teisinę pagalbą gali teikti advokatų padėjėjai.

2. Asmens prašymu valstybinei teisinei pagalbai teikti skiriamas jo nurodytas advokatas arba advokato padėjėjas, jei yra šio sutikimas.

14 straipsnis. Asmenys, turintys teisę gauti valstybinę teisinę pagalbą

Teisę gauti valstybinę teisinę pagalbą įstatymų numatytais atvejais turi šio įstatymo 4 straipsnyje nurodyti asmenys, jeigu jie yra:

- 1) įtariamieji, kaltinamieji, teisiamieji ar nuteistieji baudžiamosiose bylose;
- 2) nukentėjusieji ir civiliniai ieškovai baudžiamosiose bylose, ieškovai, atsakovai, tretieji asmenys, pareiškiantys savarankiškus reikalavimus, civilinėse bylose ir pareiškėjai administracinėse bylose.

15 straipsnis. Prašymas suteikti valstybinę teisinę pagalbą

Asmuo, turintis teisę gauti valstybinę teisinę pagalbą, pateikia prašymą pareigūnui ar institucijai, kurie priima sprendimą dėl teisinės pagalbos suteikimo. Prašymo valstybinei teisei pagalbai gauti tipinę formą tvirtina teisingumo ministras.

16 straipsnis. Sprendimas dėl valstybinės teisinės pagalbos suteikimo

1. Sprendimą dėl valstybinės teisinės pagalbos suteikimo priima pareigūnas arba institucija, kurių žinioje yra byla.

2. Sprendime dėl valstybinės teisinės pagalbos suteikimo turi būti nurodyta: sprendimo priėmimo laikas ir vieta, priėmusio sprendimą pareigūno vardas, pavardė, institucijos pavadinimas, asmuo, pateikęs prašymą dėl teisinės pagalbos suteikimo, kokios teisinės pagalbos prašoma, teisinės pagalbos suteikimo arba atsisakymo suteikti pagrindai, valstybės apmokama teisinės pagalbos išlaidų dalis, advokatas ar advokato padėjėjas, skiriamas teikti teisinę pagalbą, sprendimo apskundimo tvarka ir terminas.

3. Pareigūno arba institucijos sprendimas teikti valstybinę teisinę pagalbą arba atsisakyti teikti valstybinę teisinę pagalbą skundžiamas įstatymų nustatyta tvarka.

17 straipsnis. Būtinasis gynėjo dalyvavimas baudžiamųjų bylų procese

Būtinąjį gynėjo dalyvavimą baudžiamųjų bylų procese nustato Baudžiamojo proceso kodeksas.

18 straipsnis. Valstybinės teisinės pagalbos finansavimas

1. Valstybinę teisinę pagalbą finansuojama iš valstybės biudžeto lėšų.
2. Advokato ir advokato padėjėjo, teikiančių valstybinę teisinę pagalbą, darbo apmokėjimo dydį ir tvarką nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota institucija.

KETVIRTASIS SKIRSNIS VIEŠŲJŲ ĮSTAIGŲ TEISINĖ PAGALBA

19 straipsnis. Viešųjų įstaigų teikiama teisinė pagalba

1. Pagal šį įstatymą viešosios įstaigos turi teisę teikti teisinę pagalbą ir (arba) koordinuoti valstybės garantuojamą teisinę pagalbą šių įstaigų nustatyta tvarka, suderinta su Teisingumo ministerija.

2. Teisinę pagalbą teikiančios viešosios įstaigos turi teisę sudaryti galimybę teisės mokslų studentams atlikti teisinės pagalbos teikimo praktiką.

3. Teisinę pagalbą teikiančios viešosios įstaigos gali sudaryti su vietos savivaldos vykdomosiomis institucijomis pirminės teisinės pagalbos teikimo sutartis.

4. Šis įstatymas nereglamentuoja viešųjų įstaigų teisinės pagalbos teikimo šių įstaigų dalininkams (savininkams), administracijos darbuotojams.

20 straipsnis. Viešųjų įstaigų rėmimas

1. Teisinę pagalbą teikiančios viešosios įstaigos remiamos Lietuvos Respublikos labdaros ir paramos įstatymo nustatyta tvarka.

2. Pagal šį įstatymą teisinę pagalbą teikiančių viešųjų įstaigų veiklai gali būti perduodamos laikinai naudotis panaudos pagrindais valstybės ir savivaldybių negyvenamosios patalpos, kitas turtas.

PENKTASIS SKIRSNIS BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

21 straipsnis. Įstatymo įsigaliojimas

Šis įstatymas įsigalioja nuo 2001 m. sausio 1 d.

22 straipsnis. Įstatymo įgyvendinimas

1. Lietuvos Respublikos Vyriausybė arba jos įgaliota institucija:

1) iki 2000 m. spalio 1 d. nustato asmenų turto ir pajamų lygius valstybės garantuojamai teisinei pagalbai gauti pagal šį įstatymą ir valstybės garantuojamos teisinės pagalbos išlaidų maksimalų dydį;

2) naujai rengiamame Baudžiamojo proceso kodekso projekte numato būtinąjį gynėjo dalyvavimą bylų procese;

3) iki 2000 m. spalio 1 d. patvirtina vietos savivaldos vykdomųjų institucijų išduodamų siuntimų pirminei teisinei pagalbai gauti išdavimo ir apskaitos tvarką;

4) iki 2000 m. spalio 1 d. patvirtina advokato ir advokato padėjėjo, teikiančių valstybinę teisinę pagalbą, darbo apmokėjimo dydį ir tvarką;

5) kasmet Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto projekte numato lėšų valstybinei teisinei pagalbai finansuoti.

2. Teisingumo ministras iki 2000 m. spalio 1 d. patvirtina:

1) pirminės teisinės pagalbos teikimo sutarties tipinę formą;

2) prašymo valstybinei teisinei pagalbai gauti tipinę formą;

3) advokato arba advokato padėjėjo paskyrimo teikti valstybinę teisinę pagalbą bylų procese tvarką.

3. Vietos savivaldos vykdomosios institucijos kasmet savivaldybių biudžetų projektuose numato lėšų pirminei teisinei pagalbai finansuoti.

Skelbiu šį Lietuvos Respublikos Seimo priimtą įstatymą.

RESPUBLIKOS PREZIDENTAS

VALDAS ADAMKUS